

Sþ. 499. Tillaga til þingsályktunar [177. mál]

um þátttöku Íslands í Norður-Atlantshafssamningi.

(Lögð fyrir Alþingi á 68. löggjafarþingi, 1949.)

Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að gerast stofnaðili fyrir Íslands hönd að Norður-Atlantshafssamningi þeim, sem fulltrúar Bandaríkjanna, Belgíu, Bretlands, Frakklands, Hollands, Kanada, Luxembourg og Noregs hafa orðið ásáttir um og prentaður er sem fylgiskjal með ályktun þessari.

Fylgiskjal.

NORÐUR-ATLANTSHAFSSAMNINGUR

Inngangsorð.

Aðilar sammings þessa lýsa yfir af nýju tryggð sinni við markmið og meginreglur sáttmála Sameinuðu þjóðanna og ósk sinni um að lifa í friði við allar þjóðir og allar ríkisstjórnir.

NORTH ATLANTIC TREATY

Preamble.

The Parties to this Treaty reaffirm their faith in the purposes and principles of the Charter of the United Nations and their desire to live in peace with all peoples and all governments.

Þeir eru staðráðnir í því að varðveita frelsi þjóða sinna, sameiginlega arfleifð þeirra og menningu, er hvíla á meginreglum lýðræðis, einstaklingsfrelsi og lögum og rétti.

Þeir leitast við að efla jafnvægi og velmegun á Norður-Atlantshafssvæðinu.

Þeir hafa ákveðið að taka höndum saman um sameiginlegar varnir og varðveizlu friðar og öryggis.

Þeir hafa því orðið ásáttir um Norður-Atlantshafssamning þennan.

1. gr.

Aðilar takast á hendur, svo sem segir í sáttmála hinna Sameinuðu þjóða, að leysa hvers konar millirikja deilumál, sem þeir kunna að lenda í, á friðsamlegan hátt, þannig að alþjóðafriði, öryggi og réttlæti sé eigi stofnað í hættu, og að beita ekki hótunum né valdi í millirikjaskiptum á nokkurn þann hátt, sem ósamrýmanlegur er markmiðum Sameinuðu þjóðanna.

2. gr.

Aðilar munu stuðla að frekari þróun friðsamlegra og vinsamlegra millirikjaviðskipta, með því að styrkja frjálsar þjóðfélagsstofnanir sínar, með því að koma á auknum skilningi á meginreglum þeim, sem þær stofnanir eru reistar á, og með því að auka möguleika jafnvægis og velmegunar. Þeir munu gera sér far um að komast hjá árekstrum í efnahagslegum millirikjaviðskiptum sínum og hvetja til efnahagssamvinnu sín á milli, hvort heldur er við einstaka samningsaðila eða alla.

3. gr.

Í því skyni að ná betur markmiðum samnings þessa, munu aðilar hver um sig og í sameiningu, með stöðugum og virkum eigin átökum og gagnkvæmri aðstoð, varðveita og efla möguleika hvers um sig og allra í senn til þess að standast vopnaða árás.

4. gr.

Aðilar munu hafa samráð sín á milli, hvenær sem einhver þeirra telur friðhelgi landssvæðis einhvers aðila, pólitísku sjálfstæði eða öryggi ógnað.

They are determined to safeguard the freedom, common heritage and civilization of their peoples, founded on the principles of democracy, individual liberty and the rule of law.

They seek to promote stability and well-being in the North Atlantic area.

They are resolved to unite their efforts for collective defense and for the preservation of peace and security.

They therefore agree to this North Atlantic Treaty:

Article I.

The Parties undertake, as set forth in the Charter of the United Nations, to settle any international disputes in which they may be involved by peaceful means in such a manner that international peace and security, and justice, are not endangered, and to refrain in their international relations from the threat or use of force in any manner inconsistent with the purposes of the United Nations.

Article II.

The Parties will contribute toward the further development of peaceful and friendly international relations by strengthening their free institutions, by bringing about a better understanding of the principles upon which these institutions are founded, and by promoting conditions of stability and well-being. They will seek to eliminate conflict in their international economic policies and will encourage economic collaboration between any or all of them.

Article III.

In order more effectively to achieve the objectives of this treaty, the Parties, separately and jointly by means of continuous and effective self-help and mutual aid, will maintain and develop their individual and collective capacity to resist armed attack.

Article IV.

The Parties will consult together whenever, in the opinion of any of them, the territorial integrity, political independence or security of any of the Parties is threatened.

5. gr.

Aðilar eru sammála um, að vopnuð árás á einn þeirra eða fleiri í Evrópu eða Norður-Ameríku skuli talin árás á þá alla; fyrir því eru þeir sammála um, ef slík vopnuð árás verður gerð, að þá muni hver þeirra í samræmi við rétt þann til eigin varnar og sameiginlegrar, sem viðurkenndur er í 51. grein sáttmála Sameinuðu þjóðanna, aðstoða aðila þann eða þá, sem á er ráðizt, með því að gera þegar í stað hver um sig og ásamt hinum aðilunum þær ráðstafanir, sem hann telur nauðsynlegar, og er þar með talin beiting vopnavalds, til þess að koma aftur á og varðveita öryggi Norður-Atlantshafs-svæðisins.

Tilkynna skal Öryggisráðinu tafarlaust allar þvilíkar vopnaðar árásir og allar ráðstafanir, sem gerðar eru vegna þeirra. Hætta skal slíkum ráðstöfunum, þegar Öryggisráðið hefur gert þær ráðstafanir, sem nauðsynlegar eru til þess að koma á aftur og varðveita alþjóðafrið og öryggi.

6. gr.

Ákvæði 5. gr. um vopnaða árás á einn eða fleiri samningsaðila skulu taka til vopnaðrar árásar á lönd hvaða aðila sem vera skal í Evrópu eða Norður-Ameríku, á hin frönsku héruð í Algier, á hernámslið hvers aðila sem vera skal í Evrópu, á eyjar undir lögsögu hvers aðila sem vera skal í Norður-Atlantshafi norðan hvarfbaugs krabbans, eða á skip eða loftför hvers aðila sem vera skal á þessu svæði.

7. gr.

Samningur þessi breytir engu um réttindi og skyldur þeirra aðila, sem eru meðlimir Sameinuðu þjóðanna, samkvæmt sáttmála þeirra né frumskyldu Öryggisráðsins til varðveislu alþjóðafriðar og öryggis, og má á engan hátt túlka hann á þann veg.

8. gr.

Hver aðili um sig lýsir yfir því, að engar milliríkjaskuldbindingar, sem nú eru í gildi milli þess aðila og nokkurs annars aðila samnings þessa eða nokk-

Article V.

The Parties agree that an armed attack against one or more of them in Europe or North America shall be considered an attack against them all; and consequently they agree that, if such an armed attack occurs, each of them, in exercise of the right of individual or collective self-defense recognized by Article 51 of the Charter of the United Nations, will assist the Party or Parties so attacked by taking forthwith, individually and in concert with the other Parties, such action as it deems necessary, including the use of armed force, to restore and maintain the security of the North Atlantic area.

Any such armed attack and all measures taken as a result thereof shall immediately be reported to the Security Council. Such measures shall be terminated when the Security Council has taken the measures necessary to restore and maintain international peace and security.

Article VI.

For the purpose of Article V an armed attack on one or more of the Parties is deemed to include an armed attack on the territory of any of the Parties in Europe or North America, on the Algerian departments of France, on the occupation forces of any Party in Europe, on the islands under the jurisdiction of any Party in the North Atlantic area north of the Tropic of Cancer or on the vessels or aircraft in this area of any of the Parties.

Article VII.

This Treaty does not affect, and shall not be interpreted as affecting, in any way the rights and obligations under the Charter of the Parties which are members of the United Nations or the primary responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security.

Article VIII.

Each Party declares that none of the international engagements now in force between it and any other of the Parties or any third state is in conflict with the

urs þriðja ríkis, brjóti í bága við ákvæði samnings þessa, og lofar að gerast ekki aðili að nokkurri milliríkjaskuldbindingu, sem brjóta mundi í bága við samning þennan.

9. gr.

Með samningi þessum setja aðilar á stofn ráð, og skal hver þeirra eiga þar sæti til þess að athuga mál, sem varða framkvæmd samnings þessa. Haga skal svo skipun ráðsins, að það geti komið til funda tafarlaust hvenær sem er. Ráðið skal setja á stofn þær undirnefndir, sem nauðsynlegar kunna að þykja; fyrst og fremst skal það stofnsetja þegar í stað varnarnefnd, er geri tillögur um ráðstafanir til framkvæmdar 3. og 5. grein.

10. gr.

Aðilar geta, ef þeir eru allir sammála um það, boðið hverju öðru Evrópuríki, sem vera skal og aðstöðu hefur til að vinna að framgangi meginreglna samnings þessa og stuðla að öryggi Norður-Atlantshafssvæðisins, að gerast aðili að honum. Ríki, sem boðin er þátttaka, getur orðið aðili að samningnum með því að afhenda ríkisstjórn Bandaríkja Ameríku staðfestingarskjal sitt. Ríkisstjórn Bandaríkja Ameríku mun tilkynna hverjum aðila um afhendingu hvers slíks staðfestingarskjals.

11. gr.

Samning þennan skal fullgilda, og skulu ákvæði hans framkvæmd af aðilum í samræmi við stjórnлагаákvæði hvers um sig. Fullgildingarskjölin skulu afhent ríkisstjórn Bandaríkja Ameríku svo fljótt sem unnt er, en hún tilkynnir síðan öllum öðrum ríkjum, sem undirritað hafa, um afhendingu hvers skjals. Samningurinn skal ganga í gildi milli þeirra ríkja, sem hafa fullgilt hann, jafnskjótt sem fullgildingarskjöl meiri hluta þeirra ríkja, sem undirritað hafa, þ. á m. Bandaríkjanna, Belgíu, Bretlands, Frakklands, Hollands, Kanada og Luxemborgar, hafa verið afhent, og að því er önnur ríki varðar, skal hann ganga í gildi þann dag, sem fullgildingarskjöl þeirra eru afhent.

provisions of this Treaty, and undertakes not to enter into any international engagement in conflict with this Treaty.

Article IX.

The Parties hereby establish a Council, on which each of them shall be represented, to consider matters concerning the implementation of this Treaty. The Council shall be so organized as to be able to meet promptly at any time. The Council shall set up such subsidiary bodies as may be necessary; in particular it shall establish immediately a defense committee which shall recommend measures for the implementation of Articles III and V.

Article X.

The Parties may, by unanimous agreement, invite any other European state in a position to further the principles of this Treaty and to contribute to the security of the North Atlantic area to accede to this Treaty. Any state so invited may become a Party to the Treaty by depositing its instrument of accession with the Government of the United States of America. The Government of the United States of America will inform each of the Parties of the deposit of each such instrument of accession.

Article XI.

This Treaty shall be ratified and its provisions carried out by the Parties in accordance with their respective constitutional processes. The instruments of ratification shall be deposited as soon as possible with the Government of the United States of America which will notify all the other signatories of each deposit. The Treaty shall enter into force between the states which have ratified it as soon as the ratifications of the majority of the signatories including the ratifications of Belgium, Canada, France, Luxembourg, the Netherlands, the United Kingdom and the United States have been deposited and shall come into effect with respect to other states on the date of the deposit of their ratifications.

12. gr.

Þegar tíu ár eru liðin frá gildistöku samnings þessa, eða hvenær sem er eftir það, skulu aðilar ráðgast um endurskoðun hans, ef einhver þeirra óskar þess. Skal þá höfð hliðsjón af þeim atriðum, sem þá hafa áhrif á frið og öryggi á Norður-Atlantshafssvæðinu, þ. á m. framvindu almennra samninga og svæðissamninga samkvæmt sáttmála hinna Sameinuðu þjóða til varðveislu alþjóðafriðar og öryggis.

13. gr.

Þegar tuttugu ár eru liðin frá gildistöku samnings þessa, getur hver aðili sagt honum upp með eins árs fyrirvara, talið frá afhendingu tilkynningar þess efnis til ríkisstjórnar Bandaríkja Ameríku, en hún skýrir ríkisstjórnnum annarra aðila frá afhendingu slíkra tilkynninga.

14. gr.

Samningur þessi er gerður á ensku og frönsku, og skulu báðir textar jafngildir. Skulu þeir varðveittir í skjalasafni ríkisstjórnar Bandaríkja Ameríku. Skal hún senda staðfest eftirrit af samningnum til ríkisstjórna annarra ríkja, er undirritað hafa.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir fulltrúar skrifað undir samning þennan.

Gjört í Washington, ... apríl 1949.

Article XII.

After the Treaty has been in force for ten years or at any time thereafter the Parties shall, if any of them so requests, consult together for the purpose of reviewing the Treaty, having regard for the factors then affecting peace and security in the North Atlantic area, including the development of universal as well as regional arrangements under the Charter of the United Nations for the maintenance of international peace and security.

Article XIII.

After the Treaty has been in force for twenty years, any Party may cease to be a Party one year after its notice of denunciation has been given to the Government of the United States of America, which will inform the Governments of the other Parties of the deposit of each notice of denunciation.

Article XIV.

This Treaty, of which the English and French texts are equally authentic, shall be deposited in the Archives of the Government of the United States of America. Duly certified copies thereof will be transmitted by that Government to the Governments of the other signatories.

In witness whereof the undersigned plenipotentiaries have signed this Treaty.

Done at Washington
the ... day of April 1949.

Athugasemdir við þingsályktunartillögu þessa.

Aðdragandi samningsins.

Samkvæmt sáttmála Sameinuðu þjóðanna er öryggisráðinu falin varðveisla heimsfriðar og öryggis. En það starf hefur ekki tekizt svo sem vonir stóðu til. Sáttmáli Sameinuðu þjóðanna gerði og ráð fyrir því, að svo kynni að fara. Segir svo í 51. grein sáttmálans:

„Engin ákvæði þessa sáttmála skulu takmarka hinn órjúfanlega rétt ríkis til sjálfsvarnar, eitt sér eða með öðrum ríkjum, ef ráðizt er með hervaldi á meðlim hinna Sameinuðu þjóða, þangað til öryggisráðið hefur gert þær ráðstafanir, sem nauðsynlegar eru til varðveislu heimsfriðar og öryggis. Ráðstafanir, gerðar af meðlimum við framkvæmd þessa sjálfsvarnarréttar, skulu undir eins tilkynntar öryggisráðinu, og skulu þær á engan hátt skerða vald og ábyrgð öryggisráðsins samkvæmt þessum sáttmála til að hefja, hvenær sem er, þær aðgerðir, sem það álitur nauðsynlegar til að varðveita eða koma á aftur heimsfriði og öryggi.“

Það er ljóst, að tvenns konar skilyrði eru sett fyrir því, að ríki geti notað sér ákvæði 51. greinar, þ. e. annars vegar að um vopnaða árás sé að ræða og hins vegar, að öryggisráðið sé óstarfhæft a. m. k. í bili.

Undanfarna mánuði hafa lýðræðisþjóðirnar við norðanvert Atlantshaf unnið að samningsgerð sín á milli til að tryggja frið og velmegun á þessum slóðum með þeim hætti að stofna til samtaka, slíkra sem ráðgerð eru í 51. grein sáttmála Sameinuðu þjóðanna. Þátttökuríkjunum hefur farið fjölgandi eftir því sem undirbúningnum miðaði áfram.

Þar sem vitað var, að Íslandi mundi verða boðin þátttaka í samtökum þessum, taldi ríkisstjórnin nauðsynlegt að kynna sér ákvæði samningsins til hlítar, áður en nokkuð yrði ákveðið um þátttöku Íslands í þeim. Laugardaginn 12. marz 1949 fór því utanríkisráðherra Bjarni Benediktsson ásamt fulltrúum frá hinum stjórnarflokkinum, Eysteini Jónssyni menntamálaráðherra og Emil Jónssyni viðskiptamálaráðherra, til Washington í því skyni að afla upplýsinga um málið með hliðsjón af sérstöðu Íslands. Ræddu þeir málið við utanríkisráðherra Bandaríkjanna og aðstoðarmenn hans og lögðu í viðræðunum áherzlu á sérstöðu Íslendinga sem vopnlausrar þjóðar, er ekki mundi hafa eigin her, segja nokkurri þjóð strið á hendur né hafa erlendan her eða herstöðvar í landi sínu á friðartímum.

Fulltrúar Bandaríkjanna lögðu áherzlu á, að ríki þau, er að samningnum stæðu, hefðu í viðræðum sínum gert sér ljósa grein fyrir þessari aðstöðu Íslands og væru á einu máli um, að hún ætti fullan rétt á sér, enda myndu þeir virða hana í hvívetna, ef til þátttöku Íslands kæmi. Gerðu þeir og grein fyrir því, að hér væri einungis um varnarbandalag til varðveislu friðarins að ræða, og væri það í fyllsta samræmi við sáttmála hinna Sameinuðu þjóða. Aðaltilgangur bandalagsins væri að koma í veg fyrir ófrið með því að gera þeim ríkjum, sem kynnu að hyggja á árás á aðilana, fullkomlega ljóst, hverjar afleiðingar slík árás myndi hafa.

Hinn 18. marz 1949 var Íslandi boðin þátttaka í samtökum þessum af ríkisstjórnnum Bandaríkjanna, Belgíu, Bretlands, Frakklands, Hollands, Kanada, Luxemborgar og Noregs. Var jafnframt gert ráð fyrir, að samningurinn yrði undirritaður í Washington hinn 4. apríl 1949. Ríkisstjórnir Danmerkur, Ítalíu og Portúgal fengu sams konar boð sama dag.

Efni samningsins.

Samningurinn er í 14 greinum auk inngangsorða.

Í inngangsorðunum staðfesta aðilarnir tryggð sína við sáttmála Sameinuðu þjóðanna og ósk sína um að lifa í friði við allar þjóðir og allar ríkisstjórnir. Segir þar og, að aðilarnir séu staðráðnir í að varðveita frelsi þjóða sinna, sameiginlega arfleifð þeirra og menningu, er hvíli á meginreglum lýðræðis, einstaklingsfrelsi og lögum og rétti, og að þeir leitist við að efla jafnvægi og velmegun á Norður-Atlantshafssvæðinu.

Í 1. og 2. grein samningsins lýsa aðilarnir yfir því, að þeir muni stuðla að þróun friðsamlegra milliríkjavíðskipta og leysa hvers konar milliríkjadeilumál, sem þeir kunna að eiga í, á friðsamlegan hátt í samræmi við sáttmála hinna Sameinuðu þjóða. Munu þeir leitast við að forðast árekstra í efnahagslegum milliríkjavíðskiptum sínum og hvetja til aukinnar efnahagssamvinnu sín á milli.

Í 3. og 4. grein segir, að aðilarnir muni varðveita og efla möguleika hvers um sig og allra saman til að standast vopnaða árás og að þeir muni hafa samráð sín á milli hvenær sem einhver þeirra álitur að friðhelgi landsvæðis einhvers aðila, sjálfstæði eða öryggi sé ógnað. Ótvírætt er, að hvert ríki ræður því sjálf samkv. 3. gr., hvað það leggur af mörkum. Sést það glögglega við athugun á greininni sjálfri og samanburði við 9. gr.

Í 5. gr. eru ákvæði um það, að vopnuð árás á einn aðila skuli jafnframt verða talin vopnuð árás á þá alla. Ef til slíkrar árásar kemur, mun hver aðili gera þær ráðstafanir, sem hann telur nauðsynlegar til að koma aftur á og varðveita öryggi

Norður-Atlantshafssvæðisins. Þarna er því berum orðum sagt, að hvert ríki ræður sjálft framlögum sínum. Skal öryggisráðinu tafarlaust tilkynnt um allar þvilíkar árásir og ráðstafanir, sem gerðar eru vegna þeirra og skal ljúka þeim ráðstöfunum þegar öryggisráðið hefur gert þær ráðstafanir, sem nauðsynlegar eru til að varðveita alþjóða frið. Aðalatriði samningsins felst í þessari grein, og er hún í fullu samræmi við 51. gr. sáttmála Sameinuðu þjóðanna.

Í 6. gr. segir nánar um staðatakmark 5. gr.

Samkvæmt 7. gr. breytir samningurinn engu um réttindi og skyldur þeirra aðila, sem eru meðlimir hinna Sameinuðu þjóða, samkvæmt sáttmála þeirra. Hins vegar segir í 8. gr., að hver aðili um sig lýsi því yfir, að engar milliríkjaskuldbindingar hans brjóti í bága við ákvæði þessa samnings og lofar því að gerast ekki aðili að nokkurri slíkri milliríkjaskuldbindingu.

Samkvæmt 9. gr. stofna aðilarnir ráð, sem hver þeirra á sæti í, og skal það athuga þau mál, sem snerta framkvæmd samningsins og skipa þær undirnefndir, sem nauðsynlegar kunna að þykja, þar á meðal varnarnefnd, er geri tillögur um ráðstafanir til framkvæmdar 3. og 5. gr. Er það ljóst annars vegar, að hver aðili á sæti í ráðinu og undirnefndum þess, og hins vegar, að hvorki ráðið né undirnefndirnar geta gert ályktanir, er bindi aðila, án samþykkis hans sjálfs.

Í 10. gr. er gert ráð fyrir því, að öðrum ríkjum Evrópu sé heimil þátttaka í samningnum, ef allir aðilar samþykkja það.

Í 11. gr. segir, að samningurinn gangi í gildi milli þeirra aðila, sem hafa fullgilt hann, þegar fullgildingarskjöl hafa verið afhent frá meiri hluta þeirra ríkja, er undirritað hafa, þ. á m. Bandaríkjunum, Belgíu, Bretlandi, Frakklandi, Hollandi, Kanada og Luxembourg.

Samkvæmt 12. gr. skulu aðilar, þegar tíu ár eru liðin frá gildistöku samningsins, ráðgast um endurskoðun hans, ef einhver þeirra óskar þess og samkvæmt 13. gr. getur hver aðili sagt samningnum upp með eins árs fyrirvara, þegar tuttugu ár eru liðin frá gildistöku hans.

Í 14. gr. eru loks ákvæði um, að samningurinn sé gerður á ensku og frönsku, og að báðir textarnir séu jafngildir.

Rétt þykir að hér með fylgi skýrsla sú, sem undirritaðir ráðherrar hafa gefið um ferð sína til Washington. Hljóðar hún svo:

„Þar sem Alþingi mun bráðlega taka til meðferðar þátttöku Íslands í hinu fyrirhugaða Norður-Atlantshafsbandalagi, þykir okkur hlýða að gefa almenningi nú stutta skýrslu um för okkar til Washington og viðræður okkar við utanríkisráðherra Bandaríkjanna og aðstoðarmenn hans.

För okkar var ráðin til þess að við gætum til hlítar kynnt okkur samninginn, atvik öll, er að honum liggja, og gert grein fyrir sérstöðu Íslands.

Samningurinn hefur nú verið birtur.

Aðalskuldbindingar samningsins eru í 3. og 5. gr., en af báðum þessum greinum, hvorri um sig og samanborið við 9. gr. er ótvírætt, að hvert ríki um sig tekur sjálft um það ákvörðun, hvað það leggur fram samkvæmt samningnum. Ætlunin er að efna til frjálsra samtaka frjálsra þjóða til varðveizlu friðar og aukinnar velmegunar.

En þótt samningsákvæðin sjálf séu skýr og ótvíræð ræddum við þó ýtarlega hlut Íslands í þessum samtökum, ef til kæmi, og skýrðum rækilega sérstöðu landsins.

Við tókum fram, að Ísland hvorki hefði né gæti haft eigin her og mundi þess vegna hvorki geta né vilja fara með hernaði gegn nokkurri þjóð, jafnvel þótt á það yrði ráðizt. Ekki kæmi heldur til mála, að útlendur her fengi að hafa aðsetur á Íslandi á friðartímum né yrðu þar leyfðar erlendar herstöðvar.

Utanríkisráðherra Bandaríkjanna, Dean Acheson, tók berum orðum fram, að ríki, sem aldrei hefði haft her, myndi ekki þurfa að mynda hann samkvæmt samningnum. Hann sagði og, að ljóst væri, að ekki kæmi til mála, að neitt samningsríki

óskaði að hafa her í öðru þátttökuríki á friðartímum eða herstöðvar. Enn fremur lýsti hann yfir því, að ótvírætt væri, að hver aðili mundi endanlega ákveða sjálfur, hvaða ráðstafanir hann vildi gera, ef vopnuð árás væri gerð á einhvern þeirra, og yrðu slíkar ákvarðanir auðvitað að vera gerðar í góðri trú. Loks var um þetta atriði afdráttarlaust tekið fram af fulltrúa Bandaríkjamanna, að hernaðaraðgerðir myndu ekki koma til greina af hálfu ríkis, sem engan her hefði, enda hefði hvert ríki um sig og fullnaðarákvörðunarrétt um það, hvenær það teldi þörf aðgerða samkvæmt 5. grein samningsins.

Utanríkisráðherra Bandaríkjanna sagði, að hann vildi taka skýrt fram, að Bandaríkjastjórn myndi ekki reyna að hafa nein áhrif á íslensku ríkisstjórnina varðandi þátttöku í samningnum, og væri það mál, sem Íslendingar sjálfir yrðu algerlega að ákveða. Á hitt lagði hann áherzlu, að ef Íslendingar tækju þátt í bandalagi þessu sýndu þeir þar með á sama veg og aðrir samningsaðilar, að þeir vildu ekki, að land þeirra yrði til afnota fyrir árársþjóð.

Í viðræðunum kom glögglega fram það, sem þegar er vitað og síðasta styrjöld sýndi, að Ísland hefur mikla hernaðarlega þýðingu og getur því ekki húízt við að haldast utan við meiri háttar hernaðarátök, ef svo illa fer, að til þeirra komi. Því var lýst, að stofnendur bandalagsins teldu, að með stofnun þess mundi hættan á ófriði og árás á hvert ríki um sig stórlega minnka og líkurnar fyrir því, að hægt væri að standa gegn árás vaxa, þar sem m. a. væri hægt að hafa samráð og samvinnu fyrir fram um varnir landanna, ef til kæmi.

Utanríkisráðherra Bandaríkjanna lagði á það megináherzlu, að samtök þessi væru gerð til eflingar heimsfriðnum, til að draga úr árásarhættu og ættu að öllu leyti að starfa í samræmi við tilgang og reglur Sameinuðu þjóðanna.

Í lok viðræðnanna var því lýst yfir af hálfu Bandaríkjamanna:

1. Að ef til ófriðar kæmi mundu Bandalagsþjóðirnar óska svipaðrar aðstöðu á Íslandi og var í síðasta stríði, og það myndi algerlega vera á valdi Íslands sjálfs, hvenær sú aðstaða yrði látin í té.
2. Að allir aðrir samningsaðilar hefðu fullan skilning á sérstöðu Íslands.
3. Að viðurkennt væri, að Ísland hefði engan her og ætlaði ekki að stofna her.
4. Að ekki kæmi til mála, að erlendur her eða herstöðvar yrðu á Íslandi á friðartímum.

Reykjavík, 26. marz 1949.

Bjarni Benediktsson. Emil Jónsson. Eysteinn Jónsson.“